

**Dr. Bán Erika – Kresalek Péter – Dr. Pucsek József
Dr. Siklósi Ágnes – Dr. Sisa Krisztina Andrea – Dr. Veress Attila**

**Tételvázlatok
a vállalászási mérlegképes könyvelői
komplex szakmai vizsga
szóbeli vizsgatevékenységéhez**

Számvitel és elemzés-ellenőrzés

Szerzők:

Dr. Bán Erika

B) Elemzési-ellenőrzési feladatok ellátása: 1.b., 2.b., 3.b., 4.b., 5.b., 6.a., 6.b., 7.b., 8.b., 9.b., 12.b., 15.b., 16.b., 17.b., 18.b., 19.b., 20.b., 21.a., 22.a., 22.b., 23.a., 23.b., 24.b., 25.b., 26.b., 27.b., 28.b., 29.b., 30.b. tételrész

Kresalek Péter

B) Elemzési-ellenőrzési feladatok ellátása: 2.a., 3.a., 5.a., 11.a., 17.a., 20.a., 24.a., 26.a., 27.a., 28.a. tételrész

Dr. Pucsek József

B) Elemzési-ellenőrzési feladatok ellátása: 1.a., 4.a., 7.a., 8.a., 9.a., 10.a., 10.b., 11.b., 12.a., 13.a., 13.b., 14.a., 14.b., 15.a., 16.a., 18.a., 19.a., 21.b., 25.a., 29.a., 30.a. tételrész

Dr. Siklósi Ágnes – Dr. Veress Attila

A) Számviteli feladatok ellátása, kivéve 2.b., 5.b., 7.b., 9.b. tételrész

Dr. Sisa Krisztina Andrea

A) Számviteli feladatok ellátása: 2.b., 5.b., 7.b., 9.b. tételrész

Lektor:

Dr. Sztanó Imre

Szerkesztő:

Kresalek Péter

ISBN 978 963 394 866 8

A kiadvány szerzői jogi védelem alatt áll, arról másolat készítése a kiadó előzetes engedélye nélkül tilos.
A kiadvány másolása és jogosulatlan felhasználása bűncselekmény.

Kiadja Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó
Zártkörűen Működő Részvénytársaság

A kiadásért felelős: Szepessy Hajnalka vezérigazgató
Borítóterv: Jeneyné Kelemen Ágnes
Terjedelem: 53,56 (A/5) ív

Prospektkop Nyomda

Tartalomjegyzék

Előszó	15
A) Számviteli feladatok ellátása	17
1. tétel	19
1.a. A számvitel törvény szabályozásának szükségessége és a magyar szabályozás szintjei! A számviteli törvény célja, személyi hatálya. A számviteli törvény által meghatározott számviteli alapelvek tartalma, csoportosítása és érvényesülésük a törvény szerinti beszámoló készítésénél, példákon keresztül.	19
1.b. A pénznemváltás számviteli szabályozása.	24
2. tétel	27
2.a. A beszámolási kötelezettség, a beszámoló fajtái. A beszámolók közötti választásra vonatkozó szabályok. A számviteli politika fogalma. A számviteli politika keretében elkészítendő szabályzatok. A leltár és a leltározás fogalma, a hozzájuk kapcsolódó számviteli szabályok. A bizonylati elv és a bizonylati fegyelem érvényesülése.	27
2.b. A szétválás (kiválás, különválás) számviteli feladatai.	34
3. tétel	43
3.a. A mérleg fogalma, felépítése és tételeinek tartalma a számviteli törvény szabályai szerint. A mérleg jellemző fő összefüggések.	43
3.b. Az ellenőrzés és önellenőrzés számviteli feladatai.	46
4. tétel	51
4.a. Az eredménykimutatás fogalma, felépítése és tételeinek tartalma a számviteli törvény szabályai szerint. Az eredménymegállapítás lehetséges módjai. Az aktivált saját teljesítmény fogalma és szerepe a eredménymegállapítás során.	51
4.b. A konszolidált éves beszámoló fogalma és szerepe. Konszolidált beszámoló készítési kötelezettséghez kapcsolódó határértékek. Mentési szabályok.	55
5. tétel	58
5.a. Az immateriális javak fogalma, számviteli kezelése. Az immateriális javak mérlegképessége, a bekerülési érték megállapítása. Amortizáció és terven felüli értékcsökkenési leírás. Az immateriális javakkal kapcsolatos további gazdasági események. Immaterális eszközök a kiegészítő mellékletben. Az immateriális javak analitikus nyilvántartása. (Az értékhelyesbítésről nem kell a tétel kapcsán beszélnie.)	58

5.b. Az egyesülések (beolvadás, összeolvadás) és az átalakulás (társasági forma váltás) számviteli feladatai.	65
6. tétel	75
6.a. A tárgyi eszközök fogalma, számviteli kezelése. A tárgyi eszközök bekerülési értékének megállapítása. A tárgyi eszközök bekerülésének egyéb – beszerzésen túlmutató – esetei. A karbantartás és a felújítás. A tárgyi eszközök analitikus nyilvántartása. (Az állatokról és az értékhelyesbítésről nem kell a tétel kapcsán beszélnie.)	75
6.b. A göngyöleg fogalma és számviteli elszámolása.	78
7. tétel	81
7.a. Tárgyi eszközökkel kapcsolatos év végi tennivalók. Az értékcsökkenés és terven felüli értékcsökkenési leírás. A tárgyi eszközök kikerülésével kapcsolatos gazdasági események. Tárgyi eszközök a kiegészítő mellékletben. (Az állatokról és a az értékhelyesbítésről nem kell a tétel kapcsán beszélnie.)	81
7.b. A felszámolás számviteli feladatai.	85
8. tétel	89
8.a. A befektetett pénzügyi eszközök fogalma, számviteli kezelése. A befektetett pénzügyi eszközök csoportosítása. A befektetett pénzügyi eszközök értékelése. A befektetett pénzügyi eszközökkel kapcsolatos gazdasági események hatása a mérlegre és az eredménykimutatásra. Befektetett pénzügyi eszközök a kiegészítő mellékletben. (Az értékhelyesbítésről nem kell a tétel kapcsán beszélnie.)	89
8.b. Az osztalékfizetési korlát számítása	95
9. tétel	96
9.a. A vásárolt készletek fogalma, csoportosítása és számviteli kezelése. A vásárolt készletek bekerülési és fordulónapi értékelése. A vásárolt készletekkel kapcsolatos gazdasági események hatása a mérlegre és az eredménykimutatásra. A vásárolt készletek nyilvántartási lehetőségei. A csoportos készletértékeléssel kapcsolatos számviteli szabályozás. Vásárolt készletek a kiegészítő mellékletben.	96
9.b. A végelszámolás számviteli feladatai.	101
10. tétel	109
10.a. A saját termelésű készletek fogalma, fajtái. A saját termelésű készletek nyilvántartási lehetőségei. Az egyes nyilvántartási módokhoz kapcsolódó, eredménymegállapítást érintő megfontolások. A termelési folyamat elszámolása (input költségelszámolás) a különféle nyilvántartási módok alkalmazása esetén. (A raktárra vétel már nem tétele.) Saját termelésű készletek a kiegészítő mellékletben. (Az állatokról nem kell beszélnie.)	109
10.b. A befektetett eszközök értékhelyesbítésének számviteli szabályai.	112

11. tétel	114
11.a. A saját termelésű készletek raktárra vételének (output költségelszámolás) és értékesítésének elszámolása a különféle nyilvántartási módok mellett. A saját termelésű készletek értékesítésen kívüli állománycsökkenéseinek (pl. hiány, kár, térítés nélküli átadás) elszámolása az egyes nyilvántartási módok felett. (Az állatokról nem kell beszélnie.)	114
11.b. A hátrasorolt kötelezettség fogalma és megjelenési formái.	117
12. tétel	118
12.a. A követelések fogalma és számviteli kezelésük. A követelések bekerüléskori és fordulónapi értékelése. A követelésekkel kapcsolatos gazdasági események hatása a mérlegre és az eredménykimutatásra. A követelések analitikus nyilvántartása. Követelések a kiegészítő mellékletben.	118
12.b. Az üzleti jelentés készítési kötelezettség és az üzleti jelentés tartalma.	124
13. tétel	126
13.a. A – forgóeszközök között kimutatott – értékpapírok fogalma, számviteli kezelése. Az értékpapírok csoportosítása. Az értékpapírok bekerüléskori és fordulónapi értékelése. Az értékpapírokkal kapcsolatos gazdasági események hatása a mérlegre és az eredménykimutatásra. Értékpapírok a kiegészítő mellékletben.	126
13.b. A konszolidációs kör kialakítása.	132
14. tétel	135
14.a. A pénzeszközök fogalma, számviteli kezelése. A devizás követelések és kötelezettségek bekerüléskori és fordulónapi értékelése és az értékelés hatásainak számviteli elszámolása. Pénzeszközök a kiegészítő mellékletben.	135
14.b. A konszolidáció előkészítő feladatai és a tőkekonzolidációs lépések.	141
15. tétel	145
15.a. Az időbeli elhatárolások fogalma, fajtái és számviteli kezelése. Az időbeli elhatárolásokhoz kapcsolódó gazdasági események azonosítása, elszámolása.	145
15.b. A követelés-kötelezettség, hozam-ráfordítás és belső eredmény kiszűrési folyamatának ismertetése.	150
16. tétel	151
16.a. A saját tőke fogalma, a saját tőke elemei, a saját tőke mozgásainak jogcímei és azok könyvviteli elszámolása. Saját tőke a kiegészítő mellékletben.	151
16.b. Az egyszerűsített éves beszámolóval kapcsolatos különleges szabályok. (A mikrogazdálkodói egyszerűsített éves beszámoló nem tétele.)	157

17. tétel	160
17.a. A céltartalék fogalma és számviteli kezelése. A céltartalékokkal kapcsolatos gazdasági események hatása a mérlegre és az eredménykimutatásra. A céltartalékokkal kapcsolatos információk a kiegészítő mellékletben.	160
17.b. A mikrogazdálkodói egyszerűsített éves beszámolóval kapcsolatos különleges szabályok.	164
18. tétel	169
18.a. A hosszú lejáratú és a rövid lejáratú kötelezettségek fogalma, számviteli kezelésük. A kötelezettségek bekerüléskori és fordulónapi értékelése. A kötelezettségekkel kapcsolatos gazdasági események hatása a mérlegre és az eredménykimutatásra. A kötelezettségek analitikus nyilvántartása. A kötelezettségek a kiegészítő mellékletben.	169
18.b. Az állatok megjelenése a magyar számvitelben: besorolási és értékelési szabályok áttekintése.	175
19. tétel	177
19.a. A jövedelemelszámolás számvitele. A személyi jellegű ráfordítások tartalma és azok könyvviteli elszámolása.	177
19.b. A határidős és opciós ügyletekkel kapcsolatos számviteli feladatok áttekintése.	181
20. tétel	184
20.a. Az értékesítés nettó árbevétele és az aktivált saját teljesítmények értékének fogalma, tartalma, kapcsolódó gazdasági események elszámolása.	184
20.b. A cash-flow kimutatás tartalma, felépítése, összeállításának módozatai.	187
21. tétel	191
21.a. Az egyéb bevételek és az egyéb ráfordítások fogalma, tartalma, kapcsolódó gazdasági események elszámolása. A pénzügyi eredmény összetevői, az azokhoz kapcsolódó gazdasági események elszámolása.	191
21.b. A működési, befektetési és a finanszírozási cash-flow részletes tartalma.	198
22. tétel	202
22.a. A költség és ráfordítás fogalma, a költségek és ráfordítások csoportosításának lehetséges fajtái. A költségelszámolás lehetséges módjai a számviteli törvény alapján. Az önköltségszámítás szabályozása és az önköltség tartalma.	202
22.b. A kapcsolt felekkel folytatott ügyletek számviteli következményei (tagolástan, közzététel).	206

23. tétel	208
23.a. A beszámolóképzés folyamata, a főkönyvi könyvelés, az összesítő-ellenőrző kimutatások fajtái és tartalma. A nyitás és a zárás technikai menete. Az eredményfelosztás kezelése. Az üzleti év, a fordulónap és a mérlegképzítés időpontjának tartalma és jelentősége. Letétbehelyezés és közzététel szabályai.	208
23.b. A valós értéken történő értékelés alkalmazási köre és a valós értékeléshez kapcsolódó főbb szabályok a magyar számviteli szabályozás szerint.	214
 B) Elemzési-ellenőrzési feladatok ellátása	217
 1. tétel	219
1.a. Az innovációs tevékenység elemzése. A fejlesztési döntések előkészítéséhez alkalmazható módszerek. Termék- (gyártmány) fejlesztési döntések előkészítése. Gyártásfejlesztési (eljárás-fejlesztési) döntések előkészítése. Gazdasági kalkuláció összeállítása.	219
1.b. A műszaki fejlesztési és a termeléselőkészítő tevékenység ellenőrzése.	222
 2. tétel	225
2.a. Az emberi erőforrás felhasználásához kapcsolódó költségek elemzése a termelő tevékenységet folytató és a kereskedelmi vállalkozásoknál; a munkaerőköltségek és a személyi jellegű ráfordítások elemzése, a bérigazgatás átfogó elemzése, a bérfelhasználás gazdaságosságának elemzése.	225
2.b. A bérigazgatás ellenőrzése: a bérezési és anyagi ösztönzési rendszerek ellenőrzése, a bérszámolás ellenőrzése.	228
 3. tétel	231
3.a. A tárgyi eszköz-gazdálkodás egyes elemzési feladatai: a tárgyi eszköz-állomány összetételének, állagának, használhatóságának elemzése. A tárgyi eszközök kapacitáskihasználásának vizsgálata termelő tevékenység esetén (értékatadatok alapján, a műszaki kapacitáskihasználás elemzése, a kapacitáskihasználás változásának hatása a vállalkozás költségeire, a gazdasági kapacitáskihasználás vizsgálata), illetve kereskedelmi vállalkozásoknál.	231
3.b. A tárgyi eszköz-gazdálkodás ellenőrzési feladatai. A tárgyi eszközök kihasználtságának ellenőrzési vonatkozásai. A beruházások ellenőrzése. A karbantartások, javítások ellenőrzése.	235
 4. tétel	238
4.a. Az értékesítési tevékenység elemzése a döntések végrehajtásának szakaszában és utólagosan: az ajánlatok vizsgálata, a rendelésállomány elemzése, valamint az értékesítési összetétel és volumen alakulásának vizsgálata.	238
4.b. A piaci tevékenység ellenőrzése. A rendelésállomány ellenőrzése, értékelése. A szerviztevékenység ellenőrzése.	241

5. tétel	244
5.a. A termelő-szolgáltató tevékenység teljesítményének elemzése. A termelés mérése, számbavétele. A termelési érték elemzése. A termelés összetételének elemzése. A termelés ütemességének vizsgálata.	244
5.b. A termelési folyamat ellenőrzése. A saját termelésű készletek értékesítésének ellenőrzése.	247
6. tétel	251
6.a. A kereskedelmi tevékenység teljesítményének vizsgálata. Az áruforgalom átfogó elemzése. Az értékesítési forgalom alakulásának elemzése. Az értékesítés összetételének elemzése.	251
6.b. A kereskedelmi értékesítés ellenőrzése. Az áruellátás (árubeszerzés) és a készletgazdálkodás elemzése és ellenőrzése kereskedelmi tevékenység esetén.	255
7. tétel	258
7.a. Fejlesztési tevékenység elemzése a döntések meghozatala után. A termék életciklusának elemzése.	258
7.b. Az ellenőrzés fogalma, célja, tárgya, módszere. Az ellenőrzési rendszer. Az ellenőrzés általános jellemzői. Az ellenőrzés csoportosítása, fajtái. Szabályozottság az ellenőrzésben.	260
8. tétel	264
8.a. A vállalkozás pénzügyi helyzetét és annak alakulását jellemző mutatók részletes ismertetése. A cash flow-kimutatás információtartalma az elemzés céljainak megfelelően. A cash flow-kimutatás elemzésének célja, módszerei.	264
8.b. Az ellenőrzés módszertani eszközei. A követelmények megismerése, felhasználása az ellenőrzésben. A tényhelyzet megismerése rendszerorientált megközelítéssel. A tényhelyzet megismerése közvetlen részletes vizsgálattal.	267
9. tétel	270
9.a. A vállalkozás eredményének utólagos elemzése: a nagyvonalú eredményelemzés módszerei termelőtevékenységnél. Az eredményre ható tényezők számszerűsítése az egyes módszereknél.	270
9.b. Az ellenőrzési tevékenység stratégiai és operatív tervezése, az ellenőrzési munkaterv.	273
10. tétel	276
10.a. A vagyoni helyzet alakulásának mutatói, a vagyoni helyzet átfogó elemzése a mérleg alapján. Vertikális és horizontális mérlegelemzés.	276
10.b. A mérleg vizsgálata I.: az eszközök vizsgálatának feladatai, lehetséges módszerei, a vizsgálandó dokumentumok és nyilvántartások.	278

11. tétel	282
11.a. Az emberierőforrás-gazdálkodás elemzése. Az élőmunka teljesítményének elemzése termelő-szolgáltató és kereskedelmi tevékenység esetén.	282
11.b. A mérleg vizsgálata II.: a források vizsgálatának feladatai, lehetséges módszerei, a vizsgálandó dokumentumok és nyilvántartások.	285
12. tétel	289
12.a. Eredményelemzés a tervezés szakaszában. Az eredménytervezés módszerei: nagyvonalú eredménytervezési módszereket segítő elemzések, az optimális eredménytervezést segítő számítások, a részletes eredménytervezés. A várható eredmény évközi folyamatos elemzése.	289
12.b. A költséggazdálkodás ellenőrzése termelő és kereskedelmi tevékenység esetén.	292
13. tétel	295
13.a. A termékszintű jövedelmezőség és a jövedelmezőség alakulásának átfogó elemzési módszertana a vállalkozás szintjén. A jövedelmezőségi mutatók rendszerbe foglalása.	295
13.b. Az éves beszámoló kiegészítő mellékletének ellenőrzése. Az üzleti jelentés ellenőrzése.	297
14. tétel	300
14.a. A vállalkozás eredményének utólagos elemzése: az egyes tényezők hatásainak részletes elemzése termelőtevékenységnél.	300
14.b. Az éves beszámoló eredménykimutatásának ellenőrzése I.: az üzemi, üzleti tevékenység eredményének az ellenőrzése; a vizsgálat lehetséges módszerei, vizsgálandó dokumentumok és nyilvántartások.	303
15. tétel	305
15.a. Az egyes mérlegtételek részletes elemzése az abszolút és relatív eltérések módszerével.	305
15.b. A vállalkozások belső ellenőrzése. A belső kontrollrendszer és komponensei. A belső kontrollrendszer értékelése, felülvizsgálata. A függetlenített belső ellenőrzés. A belső ellenőrzési szervezettel szembeni elvárások.	307
16. tétel	311
16.a. A gazdasági hatékonyság elemzése a vállalkozásoknál termelő, szolgáltató tevékenység esetén. A termelőtevékenység hozammutatói és erőforrásai. Hatékonysági mutatók.	311
16.b. A gazdasági társaságok tulajdonosi ellenőrzése: a felelős társaságirányítás szerepe a tulajdonosi ellenőrzésben. A tulajdonosok, az igazgatóság, a felügyelő bizottság és az auditbizottság szerepe a tulajdonosi ellenőrzésben. A könyvvizsgálat és szerepe a belső ellenőrzésben.	314

17. tétel	318
17.a. Az elemzés fajtái, csoportosítása. Az operatív döntéstámogatás elemzési módszerei: statisztikai és matematikai módszerek, a kalkulációs módszerek, a tényezőkre bontás módszerei. Az ABC- (Pareto-) elemzés. A stratégiai döntéstámogatás főbb elemzési módszerei. Az elemző munka fő szakaszai, tervezése és végrehajtása.	318
17.b. Az ellenőrzés általános munkaszakaszai: az ellenőrzésre való felkészülés és adminisztratív előkészítés, a vizsgálati program végrehajtása. Az ellenőrzés tervezéséhez kapcsolódó főbb megfontolások.	323
18. tétel	328
18.a. A gazdasági hatékonyság elemzése a vállalkozásoknál kereskedelmi tevékenység esetén. A kereskedelmi tevékenység hozammutatói. A élőmunka- és eszközhatékonyság mutatói a kereskedelemben.	328
18.b. A számvitel belső szabályozottságának ellenőrzése. A számviteli politika ellenőrzése. A leltározási szabályzat átfogó ellenőrzése. Az értékelési szabályzat ellenőrzése. A pénzkezelési szabályzat ellenőrzése. Az önköltségszámítási szabályzat ellenőrzése. A számlarend vizsgálata.	331
19. tétel	334
19.a. A költséggazdálkodás elemzése. Aktív önköltségcsökkentési lehetőségek. Viszonylagos önköltségcsökkentés. A közvetett költségekkel történő gazdálkodás, a közvetett költségek tervezésének módszerei.	334
19.b. Az adóellenőrzés. Az adóhatóságok és ellenőrzéssel kapcsolatos hatásköreik. Az adóhatóságok általános ellenőrzési szabályai. Az adóhatósági ellenőrzés folyamata. Az adóhatósági ellenőrzés fajtái. Az ellenőrzési és a hatósági eljárás során keletkező főbb dokumentumok.	337
20. tétel	342
20.a. A termékek és szolgáltatások minőségének vizsgálata a vevői elégedettség szempontjából. A gyártási folyamat és a késztermékek minőségének elemzése. A minőséggel kapcsolatos költségek vizsgálata.	342
20. b. Az informatikai audit. Kockázati alapú megközelítés. Az informatikai környezet és tevékenység felmérése. Az általános informatikai kontrollok vizsgálata. Az információs rendszerek működtetésének kontrolljai.	344
21. tétel	348
21.a. A kereskedelmi vállalkozás áruellátási (árubeszerzési) tevékenységének elemzése. A beszerzendő áruk mennyiségének, összetételének meghatározása. A beszerzési forrás kiválasztása. Szerződéses fedezettség.	348
21.b. Az éves beszámoló eredménykimutatásának ellenőrzése II.: a pénzügyi eredmény és az adórófordítás ellenőrzése; a vizsgálat lehetséges módszerei, vizsgálandó dokumentumok és nyilvántartások.	351

22. tétel	353
22.a. A készletgazdálkodás elemzése kereskedelmi tevékenység esetén. Az árukészletek és a készletváltozás vizsgálata. A készletrugalmasság vizsgálata.	353
22.b. Az ellenőrzési kézikönyv szerepe és tartalma. Az etikai kódexre vonatkozó elvek és azok értelmezése a belső ellenőrzés nemzetközi standardjai szerint.	356
23. tétel	359
23.a. A kereskedelmi vállalkozás árbevétel-, költség- és eredményelemzésének sajátosságai.	359
23.b. Az államhatalmi ellenőrzés és az igazságszolgáltatási szervek ellenőrző tevékenysége. A kormány ellenőrzési feladatai. Az államháztartási belső pénzügyi ellenőrzés. A helyi önkormányzatok törvényességi felügyelete. A pénzintézeti ellenőrzés. Az MNB ellenőrzési feladatai.	362
24. tétel	367
24.a. Az elemzés fogalma, tárgya és célja. Az elemzés alapvető módszerei: analízis-szintézis, következtetések.	367
24.b. A könyvvizsgálat és szerepe a vállalat ellenőrzési rendszerében. A könyvvizsgálat során nyújtott bizonyosság. A könyvvizsgálati kockázat elemei és azok jelentése.	369
25. tétel	373
25.a. A piaci döntések előkészítése során alkalmazható elemzések: árakkal kapcsolatos számítások, a vevők hasznosságának elemzése. Költségalapú és piacvezérelt árképzés.	373
25.b. A bizonylati elv, a bizonylati fegyelem és a bizonylatolás ellenőrzése. A bizonylatok alaki és tartalmi követelményeinek ellenőrzése. A szigorú számadási kötelezettség és ellenőrzése. A vagyonvédelem ellenőrzése. Az eszközök biztonságának ellenőrzése. A vásárolt szolgáltatások ellenőrzése. A pénz- és az értékvédelem ellenőrzési feladatai.	376
26. tétel	382
26.a. Összehasonlítás a gazdasági elemzésben: összehasonlítás és összehasonlíthatóság. Az összehasonlíthatóság feltételeinek megteremtése. Az összehasonlításban előforduló torzító tényezők és azok kiszűrése: az árváltozás hatása és kiszűrésének módszerei, az összetétel-változás (arányeltolódás) torzító hatása és annak kiszűrése.	382
26.b. A könyvvizsgáló elfogadó nyilatkozatának tartalma. A könyvvizsgálói jelentés fajtái, az egyes fajták tartalma.	385

27. tétel	389
27.a. Az anyagellátási tevékenység elemzése. Az anyagfelhasználás elemzése. A készletalakulás elemzése termelőtevékenység esetén.	389
27.b. Az anyaggazdálkodás átfogó ellenőrzése, az anyagfelhasználások ellenőrzése, az anyagok értékelésének és nyilvántartási rendjének ellenőrzése. A raktárgazdálkodás hatékonyságának ellenőrzése.	392
28. tétel	396
28.a. Az emberierőforrás-gazdálkodás elemzése. A létszám nagyságának és összetételének, valamint a munkaidő kihasználásának elemzése. Az emberierőforrás-felhasználás és a vállalati teljesítmény kapcsolatának elemzése.	396
28.b. A számla-kibocsátási kötelezettség ellenőrzése, a számlák ellenőrzésének módszerei. A készletekkel és tárgyi eszközökkel kapcsolatos bizonylatok ellenőrzése. A bizonylatok feldolgozásának és megőrzésének ellenőrzése.	399
29. tétel	403
29.a. A termékösszetétel, termékstruktúra kialakítását támogató hosszú távú (stratégiai) döntésekhez alkalmazható elemzési módszerek.	403
29.b. Az ellenőri megállapítások dokumentálása, az ellenőrzés minőségbiztosítása. Az ellenőrzések nyomon követése.	406
30. tétel	409
30.a. A termékösszetétel, termékstruktúra kialakítását támogató rövid távú döntésekhez alkalmazható elemzési módszerek. Az értékesítési csatornák, partnerek kiválasztása.	409
30.b. A termelékenység (teljesítmény) alakulásának ellenőrzési szempontjai.	411

ELŐSZÓ

Ez a könyv a mérlegképes könyvelői képzésben résztvevőknek készült. **A kiadvány igazodik a Nemzetgazdasági Minisztérium által elfogadott és 2018. január 3-tól érvényes: vállalkozói mérlegképes könyvelő komplex szakmai vizsga szóbeli vizsgatevékenységének tartalmához**, így a számviteli- és az elemzési-ellenőrzési feladatok ellátásához kapcsolódó témakörök mindegyikével foglalkozik. A könyv az említett vizsgatevékenység két:

- az „A) Számviteli feladatok ellátása” és
- a „B) Elemzési-ellenőrzési feladatok” ellátása

vizsgafeladatrészek szóbeli tételsorait követve **23 számvitel és 30 elemzés-ellenőrzés tételvázlatot tartalmaz**, amelyek a két tantárgy összevont szóbeli vizsgájára való felkészüléshez nyújtanak segítséget. Az egyes tételvázlatok – hasonlóan a kiadott tételsorokhoz – két részből állnak, ezeket a részeket a kiadvány

- a számvitel tételek esetében a könnyebb áttekinthetőség és értelmezés érdekében,
- az elemzés-ellenőrzés tételeknél a tételsorban megadott jelöléseknek [a) elemzés, b) ellenőrzés] megfelelően

„a” és „b” jelzéssel elkülönítve tartalmazza.

A szerzőközösség által elkészített könyv naprakész, a hatályos jogszabályok, hatósági előírások, szabványok figyelembevételével készült. Ezekből adódóan a tételvázlatok **aktuális** tartalommal igazodnak a vonatkozó szakmai és vizsgakövetelményekhez.

A „Tételvázlatok” tehát **a szóbeli vizsgára történő sikeres felkészüléshez kíván segítséget nyújtani**. Az egyes tételek a legmeghatározóbb jelentőségű területek kiemelésével tartalmazzák a számviteli, elemzési és ellenőrzési ismereteket. Az egyes tételek azonban valóban vázlatosan, tehát nem teljes körűen kidolgozottak, a sikeres szóbeli vizsgára való készüléshez iránymutatást, az egyes témák vázlatos, tömör összefoglalását adják. Ennek megfelelően nem helyettesíti a tantárgyakhoz tartozó könyveket, tananyagokat, azok alapos ismeretét, viszont hatékonyan támogatja azok feldolgozását. Pontosan ezért a vizsgára készülő hallgatók rendelkezésére áll minden egyes tétel vagy tételrész végén azoknak a kiadványoknak, esetleg jogszabályoknak a megjelölése, amelyek a vizsgára való felkészülést egy-egy téma részletes kifejtésével megalapozzák.

Mindezek alapján tehát a kötet olyan tételvázlatokat tartalmaz, amelyek jól hasznosíthatók a mérlegképes könyvelői komplex szakmai szóbeli vizsgához. A tételvázlatok megkönnyítik az ismeretanyag elsajátítását. A könnyebb felkészülés érdekében kiemelésre kerültek a szóbeli vizsgán elengedhetetlenül szükséges ismeretek, rámutatva arra, hogy egy-egy szóbeli tétel milyen ismeretanyagot ölel át, milyen témák kerülhetnek szóba ezek kapcsán.

A könyvet a mérlegképes könyvelői képzés hallgatóinak ajánlom, azonban érdeklődésre tarthat számot azok körében is, akik a feldolgozott témákban (számvitel, elemzés, ellenőrzés) rövid és aktuális áttekintést szeretnének szerezni.

Budapest, 2019. február

Kresalek Péter
szerkesztő

20. tétel

20.a. Az értékesítés nettó árbevétele és az aktivált saját teljesítmények értékének fogalma, tartalma, kapcsolódó gazdasági események elszámolása.

Értékesítés nettó árbevétele

Fogalom: Értékesítés nettó árbevételeként kell kimutatni a szerződés szerinti teljesítés időszakában az üzleti évben értékesített vásárolt és saját termelésű készletek, valamint a teljesített szolgáltatások ártámogatással és felárral növelt, engedményekkel csökkentett – általános forgalmi adót nem tartalmazó – ellenértékét.

Az árbevétel elszámolásának alapfeltételei:

- a gazdálkodó már teljesítette a szerződésben vállalt kötelezettségét és erről szabályszerűen kiállította a számlát és megküldte a vevőnek,
- a számla melléklete tartalmazza a vevő által igazolt teljesítés elismerését,
- a vevő a számlát nem kifogásolta meg, elfogadta.

Ha az ellenérték kiegyenlítése számla alapján devizában történik, akkor a számla szerinti - általános forgalmi adót nem tartalmazó – deviza teljesítés napjára vonatkozó választott árfolyam alapján átszámított forintértékét kell árbevételként elszámolni.

Az ellenértéknek valutában (készpénzben) történő kiegyenlítésekor a kapott valuta választott árfolyam szerint átszámított – általános forgalmi adót nem tartalmazó – forintértékét kell árbevételként figyelembe venni.

Ha az exportértékesítés devizában meghatározott ellenértékét azonos devizaértékű importáruval, illetve importszolgáltatással egyenlítik ki, az importbeszerzés, illetve az exportárbevétel forintértékét az importbeszerzés, illetve az exportértékesítés, az exportszolgáltatás szerződés szerinti devizaértékének az első teljesítés napjára vonatkozó választott devizaárfolyamon átszámított forintértékén kell meghatározni. Így az importbeszerzés értéke és az exportértékesítés árbevétele forintértékben is azonos lesz.

Fontos! Az üzleti évi értékesítés nettó árbevételében, ezáltal a tárgyévi eredménykimutatásban is csak abban az esetben lehet a vevő által el nem ismert, vagy peresített követelést szerepeltetni, ha azt a bíróság az üzleti év mérlegfordulónapjáig jogerősen megítélte.

Belföldi értékesítés árbevételeként kell elszámolni:	Exportértékesítés árbevételeként kell elszámolni:
<ul style="list-style-type: none"> • a belföldi vevőnek értékesített vásárolt és saját termelésű készlet, valamint a belföldi igénybe vevő részére teljesített szolgáltatás számviteli törvény szerint meghatározott értékét, függetlenül attól, hogy azt forintban, devizában, valutában, termék- vagy szolgáltatásimporttal egyenlítik ki, • a vámszabad- és a tranzitterületen lévő vállalkozónak történő közvetlen értékesítés értékét, valamint • a vámszabad és a tranzitterületen lévő vállalkozónál a belföldi vállalkozónak, illetve a más vámszabad és tranzitterületen lévő vállalkozónak történő közvetlen értékesítés értékét. 	<ul style="list-style-type: none"> • a vásárolt és saját termelésű készlet külkereskedelmi termékforgalomban külföldi vevőnek történő értékesítésének, továbbá • a külföldi igénybe vevő részére végzett szolgáltatásnyújtásnak számviteli törvény szerint meghatározott értékét, függetlenül attól, hogy azt devizában, valutában, forintban, termék- vagy szolgáltatásimporttal egyenlítik ki.

Belföldi értékesítés esetén a vásárolt és saját termelésű készlet nem hagyja el a Magyarország területét, akkor sem, ha vámszabad- vagy tranzitterületre történik az értékesítés, illetve ha ezen utóbbiak egymás között értékesítenek. **Belföld Magyarország területe, ideértve a vámszabad és a tranzitterületet is. Belföldi az a jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet, illetve természetes személy, amelynek (akinek) székhelye, ennek hiányában állandó telephelye, illetve lakóhelye, ennek hiányában szokásos tartózkodási helye belföldön van.**

Külföld Magyarország államhatárán kívüli terület. Külföldi az a jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet, illetve természetes személy, amelynek (akinek) székhelye, ennek hiányában állandó telephelye, illetve lakóhelye, ennek hiányában szokásos tartózkodási helye külföldön van. Külföldi az a természetes személy, akinek állandó lakóhelye külföldön van és nem tartózkodik Magyarországon 183 napnál hosszabb időtartamban; továbbá az a jogi személy, gazdálkodó szervezet vagy más személyi egyesülés, amelynek székhelye (központja) külföldön van, ide nem értve a Magyarországon működő telepeit, fiókjaikat, képviselőit.

A nettó árbevétel magában foglalja

1. a vevőnek a szerződésben meghatározott feltételek szerinti teljesítés alapján kiállított, elküldött, a vevő által elismert, elfogadott számlában rögzített vagy a készpénzben kapott - általános forgalmi adót nem tartalmazó - ellenértékkel egyező árbevétel,
 2. a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe által:
 - a külföldi székhelyű vállalkozásnak, más fióktelepének,
 - teljesített termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás számlázott ellenértékét,
 - egymás közötti megállapodásban, szerződésben meghatározott feltételek teljesítésekor, az elismert – általános forgalmi adót nem tartalmazó – összegben,
3. az árbevételbe beszámító ártámogatást az adóhatósággal történő elszámolás alapján,
4. függetlenül a részletek megfizetésétől, a tulajdonjog megszerzésétől, illetve annak időpontjától:
 - a pénzügyi lízing keretében a lízingbe vevőnek átadott termék számlázott – áfát nem tartalmazó – ellenértékét,
 - a részletfizetéssel, a halasztott fizetéssel történő eladásakor az eladott termék számlázott – ÁFÁ-t nem tartalmazó – ellenértékét, eladási árát a termék átadásakor,

1. a kötelezettségek teljesítésére átadott vásárolt és saját termelésű készletek - általános forgalmi adót nem tartalmazó - számlázott, megállapodás szerinti értékét az átadás-átvétel időpontjában,
2. csereszerződés keretében átadott vásárolt és saját termelésű készlet megállapodás, csere-szerződés szerinti értékét,
3. az értékesített göngyöleg betétdíjas áron számlázott – általános forgalmi adót nem tartalmazó – értékét,
4. a gazdasági társaságnál a jegyzett tőkének tőke kivonással történő leszállításakor a bevont részvények, üzletrészek, vagyoni betétek ellenében átadott vásárolt és saját termelésű készletek – általános forgalmi adót nem tartalmazó – számlázott, a létesítő okiratban, annak módosításában, illetve az arra jogosult testület határozatában rögzített értékének összegét,
5. a befektetett eszközök használati, üzemeltetési, kezelési jogának átengedéseért kapott – általános forgalmi adót nem tartalmazó – számlázott ellenértéket.

Mit nem tartalmazhat az értékesítés nettó árbevétele?

Az értékesítés nettó árbevétele nem tartalmazhatja az értékesítésről kiállított számlában – a konkrét vásárolt és saját termelésű készlethez, szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódóan – adott engedmény összegét.

Nettó árbevétel csökkentő tételként kell elszámolni az utólag adott engedmény értékét

- a vásárolt és saját termelésű készlet értékesítéséhez, a szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódóan, ha helyesbítő számlában rögzítették, továbbá
- a teljesítés időpontjában már fennálló, megismerhető, a szerződés szerinti feltételektől való eltérések esetén, vagy
- a teljesítést követően végrehajtott szerződésmódosítások miatt, a helyesbítő számla szerinti – általános forgalmi adót nem tartalmazó – értékben.

A helyesbítés a teljesítés időpontjára vonatkozik.

Az értékesítés nettó árbevételét **növelő tételként** kell elszámolni a vásárolt és saját termelésű készlet értékesítéséhez, a szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódóan utólag felszámított felár, az eladási árat növelő korrekciók helyesbítő számlában rögzített – általános forgalmi adót nem tartalmazó – értékét (a helyesbítés a teljesítés időpontjára vonatkozik). A felár lényegében az **eladási árat növeli**, az ÁFA alapját képezi.

Az árbevételbe beszámítót ártámogatást az adóhatósággal való elszámolás alapján kell a teljesítés időszakában az értékesítés nettó árbevétele részeként elszámolni.

Főkönyvi elszámolás „alaplépései”

1/a. Eladási ár az átutalásos számla alapján

T 311. Vevők – *K 91–92. Belföldi értékesítés nettó árbevétele*

/1b. áfa

T 311. Vevők – *K 467. Fizetendő áfa*

2. Export árbevétel elszámolása az átutalásos számla alapján

T 317. Vevők – *K 93–94. Export értékesítés nettó árbevétele*

Aktivált saját teljesítmények értéke

Az összköltség eljárással készült eredménykimutatásban az eredményre ható tényezők bemutatásánál sajátos szerepe van az aktivált saját teljesítmények értékének.

Fogalom: Aktivált saját teljesítmények értékeként

- a **saját előállítású eszközöknek** az üzleti évben aktivált (az eszközök között állományba vett) értéke és
- a **saját termelésű készletek állományváltozása** együttes (összevont) összegét kell kimutatni.

Saját előállítású eszközök aktivált értékeként kell kimutatni

- a saját vállalkozásban végzett és az **eszközök között állományba vett** saját teljesítmények (pl.: saját rezsiz beruházás értéke, saját tevékenységben megvalósított kísérleti fejlesztés aktivált értéke, stb.), továbbá
- a tenyészállattá átminősített növedékállatok, valamint
- a törvény előírásai szerint az egyéb ráfordítások között elszámolandó **saját előállítású eszközök és saját teljesítmények** értékét (saját termelésű készletekkel kapcsolatos speciális elszámolások – sajáttermelésű készlet értékvesztés, hiány, térítés nélküli átadás stb.).

A saját előállítású eszközök aktivált értékét a tényleges közvetlen önköltségen kell meghatározni.

Főkönyvi elszámolás „alaplépése”

1. Saját előállítású eszközökkel (kivéve: saját termelésű készletek) kapcsolatos költségek aktiválása

T 11. Immateriális javak/161. Beruházások/28. Göngyölegek – K 582. SEEAÉ

A saját termelésű készletek (STK) üzleti év végi záróállományának és az üzleti év eleji nyitóállományának különbözetét kell **állományváltozásként (STKÁV)** figyelembe venni.

$STK \text{ ÁV} = \text{Záró STK} - \text{Nyitó STK}$ ²⁶

20.b. A cash-flow kimutatás tartalma, felépítése, összeállításának módozatai.

A Cash-flow kimutatásról általánosságban

A cash flow olyan pénzbevételeket előidéző hozamok és pénzkiadást jelentő ráfordítások különbözete, amely alkalmas a vállalkozás készpénz és készpénz-egyenértékes ki-termelő képességének becslésére, ütemezésére és biztos voltának bemutatására. Feltá-rásra kerülnek benne a finanszírozás erőforrásai és az erőforrások felhasználása.²⁷

A likviditási mérlegek statikusságával szemben a cash-flow kimutatás egy adott időszak pénz beáramlását és kiáramlását vizsgálja, tehát dinamikus szemlélete miatt **alkalmas a jövőbeni események előrejelzésére is.** A fogalmi meghatározásban a „készpénz” a rövid időn belül

²⁶ Az STKÁV-t érintő gazdasági események könyvelése a saját termelésű készletekhez kapcsolódó tételekben kerül kifejtésre.

²⁷ Veit J.: A számviteli adatokra épülő cash flow-kimutatások összeállításának elméleti és gyakorlati problémái (PhD értekezés, 2005)

szabadon felhasználható pénzeszközöket, a „készpénz-egyenértékesek” a nagyon rövid időn belül pénzzé tehető eszközöket jelenti. A pénz „kitermelő képességet” célszerű fő tevékenységek (területek) részletezettségében bemutatni.

A vállalkozások teljesítményén, eredményességén túlmenően, jelentős érdeklődésre tarthat számot a vállalkozás adott időszaki tevékenységének pénzeszköz igénye, valamint a különböző folyamatok által generált pénzeszköz nagysága, a két érték közötti különbség, amely a felszabaduló vagy éppen a gazdálkodáshoz szükséges állományt adja meg. Mindezek alapján **a cash flow kimutatás célja, hogy olyan információkat közvetítsen, amelyek a számviteli beszámoló többi részével együtt értelmezve lehetővé teszi a vállalkozás nettó pénzeszközállományában bekövetkezett változások és az egységes pénzügyi szerkezet, a likviditás és a szolvencia értékelését.**

A cash flow alapvető célja tehát, hogy tájékoztatást adjon egy vállalkozás adott időszakban befolyó és az onnan kiáramló pénzeszközökről, azaz informáljon a beáramló pénz forrásáról és a pénzfelhasználások jogcíméről. Az IAS 7, az FAS 95 USA standard és a magyar gyakorlat is a cash-flow kimutatást legalább a **következő három fő terület szerint részletezi:**

- működési cash flow,
- befektetési cash flow és
- finanszírozási cash-flow.

A működési cash flow a vállalkozás fő tevékenysége (rendszeres üzletmenete) során kitermelt pénzbevételek és pénzfelhasználások különbözete. A működési tevékenység cash flow-jához tartoznak:

- a különféle termékek értékesítéséből és a szolgáltatásnyújtásból származó pénzbevételek, az egyéb működési bevételek,
- a készletek beszerzéséért, az igénybe vett szolgáltatásokért kifizetett pénzüsszegek,
- az alkalmazottaknak fizetett bérek és a kifizetett kapcsolódó bérjárulékok,
- a nyereségadókkal kapcsolatos pénzkifizetések
- stb.

A befektetési tevékenység cash flow-ja a vállalkozás befektetett eszközeinek értékesítéséből származó pénzbevételek, a részesedések után kapott osztalék és a befektetett eszközök beszerzésére kifizetett pénzüsszegek különbözetét mutatja. A befektetési tevékenység cash-flow-ja optimális esetben negatív előjelű, ami a befektetések bővítésére, fejlesztésére utal. A befektetési tevékenység cash flow-jában kell kimutatni:

- a tárgyi eszközök, az immateriális javak és a tartós részesedések megszerzéséhez kapcsolódó pénzkifizetéseket²⁸,
- a tárgyi eszközök, az immateriális javak és a tartós részesedések értékesítéséből származó pénzbevételeket,
- a részesedések után kapott osztalékot, részesedést
- stb.

A finanszírozási cash flow tájékoztatást ad a tulajdonosokkal és a hitelezőkkel kapcsolatos, az üzleti évet érintő tőke tranzakciók pénzeszközök állományát érintő hatásáról.

²⁸ Itt kell kimutatni a saját előállítású eszközökkel kapcsolatos kifizetéseket is.

A pozitív finanszírozási cash flow a beáramló saját és idegen forrásoknak a kölcsön, hitel visszafizetésekkel, valamint a különböző kölcsön nyújtásokkal szembeni túlsúlyára utal. Ide tartoznak a

- tőkeemelésből származó pénzbevételek,
- a tőkeleszállításhoz kapcsolódó pénzkifizetések,
- a kölcsönökből, hitelekbelől származó pénzbevételek,
- a kölcsönök, hitelek törlesztése, visszafizetése miatti pénzkifizetések,
- a kölcsön nyújtása miatti pénzkifizetések,
- az adott kölcsönök törlesztése, visszafizetése miatti pénzbevételek
- stb.

A vállalkozások pénzeszköz változása alapvetően kétféle módszerrel határozható meg. A **direkt (közvetlen) módszer** a pénzmozgással járó bevételeket állítja szembe a pénzmozgással járó ráfordításokkal. A direkt módszer tehát a napi működésből származó pénzáramlásokat és az üzleti jellegű pénzkiáramlásokat bruttó módon állítja szembe egymással. Az **indirekt (közvetett) módszer** a teljesítés szemléletű eredményből vezeti le a pénzeszközváltozást előre kijelölt korrekciók segítségével.

Direkt módszer általános sémája	Indirekt módszer általános sémája
Pénzmozgással járó bevételek – Pénzmozgással járó ráfordítások <hr/> Cash flow	Eredménykategória + Pénzmozgással nem járó ráfordítások – Pénzmozgással nem járó bevételek + Pénzmozgással járó, eredményt nem érintő pénzbevételek – Pénzmozgással járó, eredményt nem érintő kifizetések ± Egyéb korrekciók <hr/> Cash flow

A teljesítés szemléletű eredménykategória pénzforgalmi eredményváltozássá (pénzeszköz-változássá) történő átalakítása (cash flow indirekt levezetése) előre meghatározott korrekciókat igényel.

A pénzmozgással nem járó ráfordítások (pl.: értékcsökkenési leírás, értékvesztés, terven felüli értékcsökkenés, céltartalék képzése stb.) az eredményt csökkentik, de a pénzeszközök állományát nem változtatják. Éppen ezért az ilyen jellegű „pénzmozgással járó ráfordítások” a pénzeszközváltozás levezetésekor (indirekt levezetésű cash flow-kimutatás alkalmával) a teljesítés szemléletben levezetett eredményt (A számviteli törvény első sorának „Adózás előtti eredményét”) pozitív irányba (+) kell, hogy korigálják.

A pénzmozgással nem járó bevételek (pl.: értékvesztés-, terven felüli értékcsökkenés visszairása, céltartalék feloldása stb.) az eredményt növelik, de a pénzeszközök állományát nem változtatják. Éppen ezért az ilyen jellegű „pénzmozgással járó bevételek” a pénzeszközváltozás levezetésekor (indirekt levezetésű cash flow-kimutatás alkalmával) a teljesítés szemléletben levezetett eredményt (A számviteli törvény első sorának „Adózás előtti eredményét”) negatív irányba (–) kell, hogy korigálják.

A pénzmozgással nem járó ráfordítások és bevételek korrekciós tételeken felül az eredményt korrigálni kell az olyan pénzmozgással járó tételekkel is, amelyek eredményt nem érintenek (pénzmozgással járó, eredményt nem érintő pénzbefvételek és kifizetések). Ezen kívül a három korábban bemutatott fő területhez (működési, befektetési, finanszírozási) kapcsolódó cash-flow-k pontos meghatározása miatt szükség lehet további, a kiindulási eredményt korrigáló egyéb korrekciók is (pl.: kapott osztalék, amivel a kiindulási eredményt kell korrigálni és azt a befektetési cash flow-ba kell „átemelni”).

A Számviteli törvény cash flow kimutatásról általánosságban

- Kiegészítő melléklet részeként kell elkészíteni az éves beszámolót készítő vállalkozásoknak a számviteli törvény 7. számú melléklet alapján.
- 3 fő „területe” (része):
 - I. Működési cash flow
 - II. Befektetési cash flow
 - III. Finanszírozási cash flow
- Végeredményként a IV. Pénzeszközök változását vezeti le (I. + II. + III.)
- A IV. Pénzeszközök változása korrigálva a „Devizás pénzeszközök átértékelése” sorral (27. sor) alapján a V. Pénzeszközök mérleg szerinti változása határozható meg.
- A cash flow kimutatásban a vállalkozó az előző év és a tárgyév adatait köteles feltüntetni.
- A cash flow kimutatáshoz kapcsolódóan a kiegészítő mellékletben részletezni kell az „1b. Korrekciók az adózás előtti eredményben” sorban szereplő korrekciókat jogcímenként, továbbá be kell mutatni az eltérések okát azokban az esetekben, ahol a mérleg sorok állományváltozásától eltérő összeg szerepel a 6-11. sorokban.
- A cash flow-kimutatás elkészítéséhez nem elegendők a mérleg és az eredménykimutatás adatai (főkönyvi adatokra és az analitikára is szükség van az összeállításához).
- A pénzmozgással nem járó befektetési és finanszírozási tételek korrekciót idéznek elő a működési cash flow-ban. A korrekciókat az érintett mérleg soroknál korrekciós sor beiktatásával kell végrehajtani. Ha valamely tétel a befektetési cash flow-ba tartozik (mint a kapott osztalék, a tárgyi eszközök eladásának bevétele), akkor azt a tételt a működési cash-flow nem tartalmazhatja, annak eredményhatását ki kell szűrni. A véglegesen kapott pénzeszköz a finanszírozási cash flow-ba tartozik, így annak időbelileg elhatárolt összegét a működési cash-flow passzív időbeli elhatárolások változása sora nem tartalmazhatja.

A vizsgára történő felkészüléshez az egyes tételrészek részletes kifejtését megtalálja a következő kiadványokban:

- *Dr. Kardos Barbara – Lukács László István – Miklósyné Ács Klára – Dr. Siklósi Ágnes – Dr. Simon Szilvia – Dr. Sisa Krisztina Andrea – Dr. Szekeres Bernadett – Dr. Veress Attila – Zatykó Zsuzsanna: Pénzügyi számvitel. Perfekt, Budapest, 2018*
- *Dr. Siklósi Ágnes – Dr. Veress Attila: Könyvvezetés és beszámoló készítés. Saldo, Budapest, 2018*

9. tétel

9.a. A vállalkozás eredményének utólagos elemzése: a nagyvonalú eredményelemzés módszerei termelőtevékenységnél. Az eredményre ható tényezők számszerűsítése az egyes módszereknél.

Az érdekeltségi rendszer minden következménye az éves eredményhez fűződik. Az éves eredmény (nyereség vagy veszteség) komplex, összetett mutató, amely a vállalkozás valamennyi tevékenységének (piaci, fejlesztési, technológiai, termelési, gazdasági) részeredményeit egyaránt tükrözi. Ezért a jövedelmezőség elemzését nagy gonddal kell végrehajtani.

Az eredmény utólagos elemzése történhet:

- az előző évhez és
- az eredménytervhez

viszonyítva.

Az eredményelemzés feladata az eredményváltozást (javulást vagy romlást) **előidéző tényezőknek és előidéző okainak feltárása**.

Az éves jövedelmezőség alakulására alapvetően **hét fő tényezőcsoport** gyakorolhat befolyást. Ezek:

- az értékesített termékek árszínvonalának változása,
- az értékesítés volumenének változása,
- az értékesített termékek közvetlen önköltségének (fajlagos közvetlen költségének) változása,
- az értékesítés összetételének változása,
- a közvetett költségek változása,
- az egyéb bevételek és egyéb ráfordítások változása és
- a pénzügyi műveletek eredményének változása.

A jövedelmezőség elemzésének első feladata tehát annak megállapítása, hogy a vállalkozási eredmény alakulására miként hatottak az előzőekben felsorolt tényezőcsoportok. Ennek megállapítása a **nagyvonalú eredményelemzés** feladata.

Az utólagos nagyvonalú eredményelemzés módszerei termelőtevékenység esetén:

- az **átlagos fedezeti hányadot** alkalmazó módszer,
- valamely, **jellemző erőforrás egységére jutó fedezeti összeg** mutatót (gyártmánykarakterisztikát) alkalmazó módszer, amely lehet:
 - 1 normaóra jutó fedezeti összeg,
 - 1 gépóra (üzemóra) jutó fedezeti összeg,
 - 100 Ft anyagfelhasználásra jutó fedezeti összeg,

attól függően, hogy a vállalkozásnál melyik erőforrás tekinthető meghatározónak.

A továbbiakban tekintsük át az egyes tényezők hatását, és azok számszerűsítésének lehetőségét termelő tevékenység esetén!

Az értékesített termékek árszínvonalának elemzése

Az árszínvonal-változások hatása közismert. Az értékesített termékeknél, áruknál elért

- árnövelés az eredményt javítja (kivéve, ha az önköltség emelkedése azt felemészti),

- árcsökkenés az eredményt rontja (kivéve, ha az önköltség csökkenése ennél is nagyobb összegű).

Az árszínvonal változásának eredményre gyakorolt hatása kimutatható a **tényleges árbevétel**, illetve a **változatlan (bázis vagy tervezett eladási) árakon számított árbevétel** különbségeként. Képletszerűen: $\sum q_1 \times p_1 - \sum q_1 \times p_0$

Az árszínvonal-változás hatását azonban nem elégséges csupán globálisan elemezni. Szükséges az értékesített termékek árszínvonalának további elemzése fő relációk, árformák szerint.

Az értékesítés elszámolt önköltsége változásának hatása az eredményre

Az önköltségváltozás eredményre gyakorolt hatását akkor tudjuk kiértékelni, ha ismerjük, hogy a ténylegesen értékesített termékek **bázis (vagy tervezett) önköltségi szinten** összesen milyen összegű közvetlen költséget igényeltek volna és ezt az összeget szembeállítjuk az értékesítés **tényleges közvetlen költségeivel**. A különbség az önköltségcsökkentés (növekedés) forint összege, ami egyenlő az ilyen címen bekövetkezett eredményjavulás (romlás) összegével.

Képletszerűen: $\sum q_1 \times \ddot{o}_0 - \sum q_1 \times \ddot{o}_1$

A bázishoz viszonyított önköltségcsökkentést mérni csak az ún. összehasonlítható termékek-nél lehetséges. Összehasonlíthatók azok a termékek, amelyeket mind a bázisban, mind a tárgyidőszakban gyártottak és önköltségi adataik ismertek. Arányuk változó a K + F tevékenység ütemétől függően. Az össze nem hasonlítható termékek-nél az átlagos jövedelmezőségváltozás képezi elemzés tárgyát.

Az értékesítési volumen változásának hatása az eredményre

Ennek a tényezőnek a számszerűsítése során eltérő eredményt kapunk a korábban említett két módszer alkalmazása esetén.

Az **átlagos fedezeti hányadot** alkalmazó módszer a volumenváltozás hatását az **árbevétel változására** vezeti vissza. A változatlan árakon számított árbevétel és az előző évi árbevétel különbsége mutatja, hogy a volumenváltozás hatására mennyivel nőtt (csökkent) a tárgyévi árbevétel.

Köztudott azonban, hogy a volumenváltozás egyidejűleg befolyásolja az árbevétel és az értékesítés közvetlen költségeinek alakulását.

Ebből pedig világosan következik, hogy az árbevétel változásának csak egy bizonyos hányada jelenik meg a fedezeti összeg (végső soron pedig az eredmény) változásaként.

Miután a kiszámított átlagos fedezeti hányad éppen egységnyi árbevétel fedezettartalmát mutatja, segítségével egyszerűen meghatározható a fedezeti összeg bekövetkezett változásának nagysága.

Képletszerűen: $(\sum q_1 \times p_0 - \sum q_0 \times p_0) \times \bar{f}_0$

A **jellemző erőforrás egységére jutó fedezeti összeg** módszere a volumenváltozást a **kiválasztott (jellemző) erőforrás felhasználásának változására** vezeti vissza. Ebben az esetben azt vizsgáljuk, hogy hogyan változott volna az erőforrás (normaóra, gépóra stb.) felhasználás kizárólag a volumenváltozás hatására. Ennek keretében változatlanak tekintjük a termékek fajlagos erőforrásigényét (normaóra szükségletét, gépóra szükségletét stb.) és a tényleges volumenekkel súlyozva azt, kimutatható az előző évhez képest bekövetkezett változás.

Miután ismert az egységnyi erőforrásra jutó fedezeti összeg, ennek segítségével már meghatározható az a fedezetváltozás, ami a bekövetkezett (felhasznált erőforrásban mért) volumenváltozásból adódik. Kiválasztva a rendelkezésre álló erőforrások közül a normatórát (n), képletszerűen:

$$(\sum q_1 n_0 - \sum q_0 n_0) \times (F/N)_0$$

Az értékesítési összetétel változásának hatása az eredményre

Könnyű belátni, hogy a kevésbé jövedelmező cikk gyártásának és értékesítésének a többi cikk volumen növelését meghaladó mérvű

- növelése a vállalkozás átlagos jövedelmezőségét csökkenti,
- visszaszorítása vagy elhagyása a vállalkozás jövedelmezőségét javítja.

Hasonlóképpen az átlagos jövedelmezőséget meghaladó jövedelmezőségű termékek értékesítésének a többi cikket meghaladó mérvű

- növekedése a vállalkozás jövedelmezőségét javítja,
- csökkentése a vállalkozás jövedelmezőségét rontja.

Ezen tényező hatásának számszerűsítésénél ugyancsak külön kell kezelnünk a két módszert! Az egyes termékek termékszintű jövedelmezőségét ugyanis a két módszer eltérően közelíti meg, és számszerűsíti.

Az **átlagos fedezeti hányadot alkalmazó módszer** esetében az átlagos fedezeti hányad éppen az eltérő egyedi (termékszintű) fedezeti hányadok mennyiségi adatokkal történő súlyozásával számítható ki.

Képletszerűen: $(\bar{f}_0^1 - \bar{f}_0) \times \sum q_1 p_0$

Ebben az esetben tehát a termékszintű jövedelmezőségi jellemző a fedezeti hányad, azaz egységnyi nettó árbevétel fedezettartalma (amely termékenként igen eltérő lehet).

A **jellemző erőforrás egységére jutó fedezeti összeg** módszere a termékszintű jövedelmezőséget – az elnevezésnek megfelelően – az egységnyi felhasznált erőforrás révén keletkező fedezeti összeggel számszerűsíti.

Képletszerűen: $[(F/N)_0^1 - (F/N)_0] \times \sum q_1 n_0$

Könnyen belátható, hogy az egységnyi erőforrás felhasználással nagyobb fedezeti összeget termelő termékek nagyobb súlya magasabb eredmény realizálását teszi lehetővé.

A közvetett költségek elemzésének legfontosabb feladatai:

- a tervtől (bázistól) való abszolút összegű eltérések megállapítása a lehetséges költségcsoportonkénti részletezésben,
- annak értékelése, hogy az eltéréseket milyen mértékben idézték elő a szervezeti egységektől (vezetéstől, dolgozóktól) függő és független tényezők.

Az **egyéb bevételek és ráfordítások** elemzését az abszolút eltérések módszerével a főkönyvi könyvelés adataiból a tervezett, illetve bázis adatokhoz viszonyítva kell elvégezni.

A **pénzügyi műveletek bevételeinek és ráfordításainak különbsége** a pénzügyi résztervvel, illetve annak teljesítésével van szoros kapcsolatban. Az ideiglenesen szabad pénzeszközök betétként történő elhelyezése, a pénzhiány hitelekkel, kölcsönökkel történő megoldása a **kapott kamatok**, illetve a **fizetett kamatok** összegeit befolyásolja.

9.b. Az ellenőrzési tevékenység stratégiai és operatív tervezése, az ellenőrzési munkaterv.

A feladatok és a végrehajtásukhoz rendelkezésre álló feltételek, erőforrások felmérésén és megvalósításuk lehetőségeinek megfogalmazásán keresztül növekedhet az ellenőrzéseknek a szervezettsége és hatékonysága, ami összességében a szervezet működésének szervezettségét és hatékonyságát is növeli.

Az ellenőrző szervezeteknek ki kell alakítaniuk tervezési rendszerüket. A tervezési céloknak megfelelő részletezettségű terveket jellemzően írásban rögzítik, és többszintű tervezést valósítanak meg. A többszintű tervezés azt jelenti, hogy az ellenőrző szervezetek többféle – kockázatelemzésre épülő – tervet készítenek, azaz legalább stratégiai és operatív tervet állítanak össze.

A **stratégiai terv** alapvetően a hosszú távú (stratégiai) célok kijelölésére, valamint az ezekhez tartozó stratégiai fejlesztések, fejlesztési irányok meghatározására irányul. A stratégiai terv általában tartalmazza:

- a stratégiai célokat, a hosszú távú célkitűzéseket,
- az ellenőrző szervezet által vizsgált területeket, figyelembe véve a szervezet struktúrájában vagy tevékenységében tervezett változásokat,
- az ellenőrzési tevékenység információs igényeit,
- a stratégiai időtávon érvényesülő kockázati tényezőket és azok értékelését,
- a szervezet fejlesztési elképzeléseit,
- az ellenőri létszám szükséglet felmérését és ezzel összefüggésben az ellenőrök hosszú távú képzési tervét,
- az ellenőrzési tevékenység tárgyi feltételeit.

Az **ellenőrzési munkaterv** az ellenőrzést végző szervezet jellemzően éves időtávra vonatkozó feladatait és a feladatok végrehajtásának feltételeit meghatározó előirányzat. Lényeges a feladatok fontossági sorrendjének megállapítása, a **prioritások** kijelölése, amelyet többek között az ellenőrizendő területek kiválasztásához kapcsolódó kockázatelemzés is megalapoz, továbbá az esetleges más ellenőrző szervezetekkel történő együttműködési lehetőségek vagy kötelezettségek meghatározása és számításba vétele, amely befolyásolja az ellenőrzési feladatok nagyságát és munkai igényességét.

Az ellenőrzési munkaterv kidolgozásához szükséges **információk** lehetnek például:

- a környezet változása a tervidőszakot érintően (például az európai uniós és a magyar jogszabályi változások, a gazdasági – politikai környezet változása),
- a stratégiai terv,
- az ellenőrző szerv irányítójának, vezetőjének, vezetői testületeinek elvárásai,
- az ellenőrzési kötelezettségeket meghatározó jogszabályi előírások (az ellenőrzés területére vonatkozóan vagy az ellenőrzés előírt gyakoriságára vonatkozóan),
- az ellenőrzésre vonatkozó felkérések, megbízások,
- az ellenőrzés hatáskörébe tartozó szervezeteket érintő információk, bejelentések,

- az utóvizsgálatra vonatkozó igények,
- az ellenőrző szervezet emberi erőforrás állományára és azok felhasználására vonatkozó ismeretek,
- technikai feltételekre vonatkozó információk stb.

Az ellenőrzési tervet úgy kell összeállítani, hogy a nem tervezhető, vagy a soron kívüli ellenőrzések is végrehajthatók legyenek. A **tartalékidő** a váratlanul felmerülő, de indokolt ellenőrzési feladatok idejét jelenti, amelynek nagyságrendjét legtöbbször csak nagyvonalú becsléssel, elsősorban a korábbi évek tapasztalatát figyelembe véve lehet meghatározni. Nem lehet a tartalékidő terhére elszámolni az ellenőrök szakmai továbbképzésének időszükségletét.

A tervezési folyamat végeredményeként összeállított **ellenőrzési munkaterv** – legalább – **tartalmazza:**

- az ellenőrzési tervet megalapozó elemzéseket, különös tekintettel a kockázatelemzésre,
- az ellenőrzések célját, s az ahhoz kapcsolódó tervezett ellenőrzések tárgyát,
- az ellenőrizendő szervezetek, fő folyamatok, projektek stb. megnevezését,
- az egyes ellenőrizendő időszakok megjelölését,
- az ellenőrzések típusát és módszereit,
- az ellenőrzések ütemezését,
- a szükséges ellenőrzési kapacitás meghatározását.

Fontos követelmény, hogy az ellenőrzési munkaterv legyen összhangban az irányító, a vezető szervek és vezető testületek működési, döntési előirányzataival, illetve terveivel. A tervezés folyamata, a stratégiai és az operatív tervek fenti bemutatása általánosságban vonatkozik a hatósági- vagy tulajdonosi érdeket megtestesítő ellenőrzési tevékenységre.

A függetlenített belső ellenőrzések tervezésének jellegzetességei pedig a következők a Belső Ellenőrök Nemzetközi Szervezete (IIA) előírásai, standardjai alapján:

A belső ellenőrzés vezetőjének **kockázatalapú terveket** kell készítenie, hogy meghatározhassa a belső ellenőrzési tevékenységnek a szervezet céljaival összhangban álló prioritásait. A belső ellenőrzési szervezet vezetője figyelembe veszi a vezetés által a különböző tevékenységekre és részszerkezetekre meghatározott kockázatviselési szinteket, ennek hiányában a felső vezetéssel és a vezető testülettel folytatott egyeztetés után a saját kockázat-megítélésére hagyatkozik.

A belső ellenőrzés tervezési folyamatával szemben a következő **alapvető követelmények** fogalmazhatóak meg: kockázatalapú, jövőorientált, folyamatos, rugalmas.

A tervezés előkészítése magában foglalja:

- az előkészítő lépéseket, ezen belül a belső ellenőrzés (ellenőrzési listák segítségével)
 - elemzi a kontrollkörnyezetet, azonosítja annak változásait, amit figyelembe vesz majd a tervezés során;
 - azonosítja a folyamatokat és azok irányításáért, működtetéséért felelős személyeket, az úgynevezett folyamatgazdákat, majd elvégzik – a vezetők véleményét is kikérve – a folyamatok rangsorolását a szervezet célkitűzéseire viszonyított fontossági sorrendben;
 - értelmezi a szervezet aktuális célkitűzéseit, s hogy ezek elérésének támogatásához a vezetők mit várnak el a belső ellenőrzéstől, amelynek eredményeként a vezetőkkel együtt kialakítják a belső ellenőrzés fókuszát;
- a kockázatelemzést.

A belső ellenőrzésnek össze kell vetnie az egyes folyamatok átfogó kockázatelemzését a működési folyamatok jelentősége feltérképezésének és elemzésének eredményeivel. A folyamat „összesített kockázatait értékelést” két tényezőből kell levonni: a vizsgált folyamat mennyire fontos, a vizsgált folyamat mennyire kockázatos.

Fontos, hogy a belső ellenőrzés saját szakmai ítélőképességére, tapasztalataira támaszkodjon a végleges kockázatelemzés során, de egyúttal vonja be a folyamatgazdákat, az érintett vezetőket, hogy az ellenőrök és a folyamatok felelősei között konszenzus alakulhasson ki a kockázatelemzés végeredményét illetően. Ez a kockázatelemzési módszer nem mentes a szubjektivitástól, ugyanakkor a folyamatgazdákkal folytatott viták valószínűségét csökkenti, mivel az elemzési kritériumokat velük együtt, team munkában közösen határozzák meg.

Jellemző, hogy az azonosított és értékelt kockázatokat egy kétdimenziós, ún. **kockázati térképbe** helyezik (a tengelyeken a kockázat bekövetkezésének valószínűsége és annak szervezetre gyakorolt hatása szerepel).

Stratégiai ellenőrzési terv

A stratégiai ellenőrzési terv nem konkrét ellenőrzési feladatokat, hanem a belső ellenőrzés átfogó céljait, a folyamatok kockázataira és a belső ellenőrzés fejlesztésének irányára vonatkozó megállapításokat tartalmaz.

Az éves ellenőrzési terv (munkaterv)

A tervezett ellenőrzések elvégzéséhez szükséges ellenőri napok száma az erőforrás-szükséglet felmérése alapján becsülhető meg. A rendelkezésre álló éves ellenőrzési erőforrás bizonyos – a belső ellenőrzési szervezet által meghatározott – százalékát célszerű elkülöníteni a **sonon kívüli ellenőrzések** elvégzésére a korábbi évek tapasztalatát figyelembe véve. Előfordulhat, hogy az éves ellenőrzési terv módosítására van szükség, amelynek két legtipikusabb esete az ellenőrzés elhagyása, illetve új ellenőrzés felvétele.

A vizsgára történő felkészüléshez az egyes tételrészletek részletes kifejtését megtalálja a következő kiadványokban:

- *Dr. Bíró Tibor – Kresalek Péter – Dr. Pucsek József – Dr. Sztanó Imre: A vállalkozások tevékenységének komplex elemzése. Perfekt, Budapest, 2016*
- *Dr. Bán Erika: Az ellenőrzés alapjai. Perfekt, Budapest, 2019*